

VENDIM
Nr. 8, datë 7.2.2017

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Bashkim Dedja kryetar	i	Gjykatës Kushtetuese	
Vladimir Kristo	anëtar	i	“ “
Altina Xhoxhaj	anëtare	e	“ “
Fatmir Hoxha	anëtar	i	“ “
Gani Dizdari	anëtar	i	“ “
Besnik Imeraj	anëtar	i	“ “
Fatos Lulo	anëtar	i	“ “
Vitore Tusha	anëtare	e	“ “

me sekretare Edmira Babaj, në datën 3.11.2016 mori në shqyrtim në seancë plenare, mbi bazë dokumentesh, çështjen nr. 60/5 Akti, që i përket:

KËRKUESE: Gjykata e Apelit Durrës

SUBJEKTE TË INTERESUARA: Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, Këshilli i Ministrave

OBJEKTI: Kontrolli i pajtueshmërisë me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë i:

- nenit 469/4 të Kodit Civil të vitit 1929 (pasoja që prodhon ende) me këtë përmbajtje: “Por në rast që fëmijët e adoptuem ose të paslindurit e tyre konkurrojnë me të atin ose me amën e adoptuesit, ose me të dy bashkë, këta të fundit trashëgojnë një të tretën, dhe kur konkurrojnë me motrën ose me vëllamë e adoptuesit ose me të dy bashkë, trashëgojnë një të katërtën.”

- nenit 486, paragrafët 1, 2 dhe 3 të Kodit Civil (pasoja që prodhojnë ende) me këtë përmbajtje: “Kur bashkëshorti lë fëmijë legjitimë, bashkëshorti tjetër merr si trashëgim uzufruktin e një pjese trashëgimore baras me atë të secilit fëmijë, duke u llogaritur edhe bashkëshorti vetë në numrin e fëmijëve. Në qoftë se me bashkëshortin konkurrojnë fëmijë natyralë dhe legjitimë, uzufrukti i bashkëshortit asht një pjesë baras me atë që i takon secilit nga fëmijët legjitimë. Kjo pjesë uzufrukti në asnjë rast nuk mundet me qenë ma e madhe se $\frac{1}{4}$ e trashëgimit, dhe mund të shpërblehet në mënyrën e caktueme në nenin 548.”

BAZA LIGJORE: Nenet 18/2, 41/2, 54/2, 131/a, 134/1/d dhe 145/2 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 68 e vijues të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Vitore Tusha, mori në shqyrtim pretendimet me shkrim të gjykatës referuese, që është shprehur për pranimin e kërkesës, prapësimet e subjektit të interesuar, Këshilli i Ministrave, që ka kërkuar rrëzimin e kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

1. Gjykata e Apelit Durrës (në vijim “gjykata referuese”) është vënë në lëvizje pas kthimit për rigjykim të çështjes civile me palë paditëse H.H. dhe të tjerë, me objekt: “1. Sigurimi i padisë duke detyruar të paditurit të mos kryejnë veprime juridike në pronat objekt padie. 2. Detyrimi i të paditurve të na njohin ne paditësit si bashkëpronarë në ish-pronat e trashëgimlënës të tonë të përbashkët H.M., të njohura dhe të kthyer me vendimet nr. 930, datë 20.6.1995 e nr. 930/1, datë 23.9.1996 të Komisionit të Kthimit dhe Kompensimit të pronave, me vendimin nr. 2173, datë 5.7.1994. 3. Detyrimi i të paditurve të na njohin bashkëpronarë dhe për ndërtimet e ngritura mbi tokën truall, objekt i kësaj padie, për pasuritë trashëgimore të fituar nga trashëgimlënësi ynë H.M., të ndodhura në zonën kadastrave nr. 8512. 4. Detyrimi i ZRPP-së Durrës të na regjistrojë si bashkëpronarë në pjesët takuese të përcaktuara

në dëshminë e trashëgimisë, të çelur nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës me vendimin nr. 1858, datë 11.7.2007, në pasurinë e paluajtshme objekt i kësaj padie, të cilat figurojnë të regjistruara në emër të të paditurve. 5. Rregullimi i pasojave juridike duke konstatuar të pavlefshme veprimet juridike kontratat e dhurimit nr. 6322rep, nr. 4801kol, datë 9.11.1996 dhe nr. 6320 rep, nr. 4799kol, datë 9.11.1996. 6. Detyrimi i të paditurve të na kthejnë pjesën tonë takuese të parave të fituara nga shitjet e ndërtimeve të ngritura mbi trojet me sipërfaqe 4500 m² dhe 1470 m² sipas pjesëve të përcaktuara në dëshminë e trashëgimisë...në pasurinë e paluajtshme objekt i kësaj pasurie, të cilat kanë pas figuruar të regjistruara në emër të të paditurve si pasuri trashëgimore.”

2. Sipas parashtrimeve të gjykatës referuese mosmarrëveshja objekt gjykimi ka lidhje me përcaktimin e rrethit të trashëgimtarëve të trashëgimlënësit Hysen Myshketa dhe të pjesëve takuese të tyre. Nga rrethanat e çështjes rezulton se trashëgimlënësi Hysen Myshketa ka vdekur në vitin 1943 dhe ka lënë si trashëgimtarë të tij gruan Aishe dhe djalin Isa Myshketa, të adoptuar në vitin 1939. Dëshmia e trashëgimisë ligjore është çelur nga Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës në vitin 1983, duke përcaktuar si trashëgimtar të radhës së parë djalin Isa Myshketa. Nga viti 1995 e në vazhdim, me vendim të KKKP-së Durrës, pasuritë e trashëgimlënësit H. Myshketa i janë kthyer djalit të adoptuar, Isa, i cili ua ka dhuruar të gjitha fëmijëve të tij me kontratat e dhurimit nr. 6320/4799, datë 9.11.1996, nr. 6321/4800, datë 9.11.1996 dhe nr. 6322/4801, datë 9.11.1996.

3. Trashëgimtarët e Veli Myshketës dhe Mehmet Myshketës (vëllezër të Hysen Myshketës), me pretendimin se edhe ata janë trashëgimtarë të H. Myshketës, pasi janë thirrur në trashëgimi si trashëgimlënës të trashëgimtarëve të tyre, kanë kërkuar njohjen si bashkëpronarë në të gjitha pasuritë sipas objektit të padisë.

4. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Durrës, me vendimin nr. 2178, datë 29.7.2010, ka vendosur rrëzimin e kërkesëpadisë së paditësve dhe të ndërhyrësve kryesorë si të pabazuar në ligj e prova.

5. Gjykata e Apelit Durrës, me vendimin nr. 173, datë 23.2.2011, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit të mësipërm.

6. Gjykata e Lartë, me vendimin nr. 246, datë 11.5.2015, ka vendosur prishjen e vendimit të Gjykatës së Apelit Durrës dhe kthimin e çështjes për rigjykim pranë asaj gjykate me tjetër trup gjykues.

7. Në seancën e datës 3.5.2016 mbrojtësit e të paditurve në procesin civil kanë paraqitur kërkesë për pezullimin e gjykimit të çështjes dhe dërgimin e materialeve Gjykatës Kushtetuese. Gjykata referuese, në seancën e datës 19.5.2016, pasi mori në shqyrtim kërkesën e mësipërme dhe duke konstatuar se nenet 469/4, 486/1/2/3 dhe 487 të Kodit Civil të vitit 1929, që janë normat e zbatueshme, referuar përcaktimit të nenit 318/2 të Kodit Civil në fuqi, bien në kundërshtim me nenet 18/1, 41/2 dhe 54/2 të Kushtetutës, me nenin 14 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut dhe nenin 1 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së, vendosi pezullimin e gjykimit të çështjes dhe dërgimin në Gjykatën Kushtetuese për kontrollin e pajtueshmërisë me Kushtetutën të dispozitave të mësipërme.

II

8. **Gjykata referuese** ka kërkuar kontrollin e pajtueshmërisë me Kushtetutën të neneve 469/4 dhe 486/1/2/3 të Kodit Civil të vitit 1929 me argumentin se edhe pse janë pjesë e një ligji të shfuqizuar, ato sjellin ende pasoja kur thirren për zbatim sipas nenit 318/2 të Kodit Civil aktual. Në mënyrë të përmblëdhur kërkesja parashtrohet si vijon:

8.1 Normat e kundërshtuara kanë lidhje të drejtpërdrejtë me zgjidhjen e çështjes, pasi për përcaktimin e rrethit të trashëgimtarëve Gjykata e Apelit Durrës është e detyruar të zbatojë ligjin e kohës, detyrim i cili buron nga neni 318/2 i KC-së në fuqi, sipas të cilit trashëgimia rregullohet sipas ligjit të kohës kur është çelur. Trashëgimlënësi ka vdekur në vitin 1943, për rrjedhojë ligji i zbatueshëm në atë kohë ishte Kodi Civil i vitit 1929, për zbatimin e të cilit është shprehur edhe Gjykata e Lartë në vendimin nr. 246, datë 11.5.2015.

8.2 Kontrolli i kushtetutshmërisë së një norme të shfuqizuar, siç është edhe rasti konkret, është

pranuar nga jurisprudenca kushtetuese europiane, ajo e GJEDNJ-së, si dhe jurisprudenca kushtetuese shqiptare në vendimin nr. 2, datë 31.1.2003.

8.3 Nenet 469, paragrafi 4, dhe 486, paragrafët 1, 2 dhe 3, bien ndesh me parimin e barazisë dhe mosdiskriminimit, referuar nenit 18/1 të Kushtetutës, nenit 14 të KEDNJ-së në lidhje me nenin 41/1 të Kushtetutës, si dhe nenin 1 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. Konkretisht neni 469/4 nuk e njeh si trashëgimtar të vetëm fëmijën e birësuar të trashëgimlënësit bazuar vetëm në shkakun e lindjes së tij jashtë martese, çka krijon pabarazi ndërmjet fëmijëve të lindur nga martesa me fëmijët e lindur jashtë martese, për sa u takon të drejtave të tyre për të përfutur nga pasuria trashëgimore e trashëgimlënësit. Diskriminimi i fëmijës së birësuar rezulton edhe për faktin se ai, edhe pse legjitim, kur konkurren me shkallën e dytë (prindërit e trashëgimlënësit) merr 2/3 e pasurisë, kurse kur konkurren me shkallën e tretë (vëllezërit e motrat) merr 1/4 e pasurisë.

8.4 Sipas nenit 486, paragrafët 1, 2 dhe 3, bashkëshortja pasjetuese e Hysen Myshketës nuk konsiderohet si anëtare e familjes, pasi nuk ka drejtë të trashëgojë pasurinë e bashkëshortit të saj nëse nga kjo martese ka pasur fëmijë legjitimë. Ndërsa vëllezërit e motrat e bashkëshortit të saj kanë të drejtë të përfutojnë nga pasuria e tij, e vetmja e drejtë që gëzon bashkëshortja është uzufrukti, të cilin e përfiton jo plotësisht.

8.5 Parashikimet ligjore të kundërshtuara nuk arrijnë të vendosin balancë midis mjeteve të përdorura dhe qëllimit që synohet të arrihet, pasi në këtë rast mjeti është vetë ligji, ndërsa qëllimi nuk duket se ekziston. Edhe sikur rregullimet ligjore të kenë pasqyruar realitetin e kohës, ato janë shumë të ndryshme nga realiteti i sotëm, si nga ana sociale, ashtu edhe ajo ligjore. Gjykata e Apelit Durrës, bazuar në jurisprudencën e GJEDNJ-së, nuk mund të mos marrë parasysh faktin se çështja nuk mund të zgjidhet pa iu referuar ndryshimeve të thella sociale, ligjore e ekonomike. Prandaj ajo, duke pasur parasysh që si Kushtetuta në nenet 18 dhe 54, ashtu edhe Kodi Civil i vitit 1994 nuk bëjnë trajtim të diferencuar të dy kategorive të fëmijëve, nuk mund ta zgjidhë këtë çështje vetëm sipas dispozitave të Kodit Civil të vitit 1929. Për më tepër, nëse Gjykata Kushtetuese do të shfuqizojë normat e kundërshtuara, çështja do të ketë një zgjidhje të ndryshme nga ajo që mund të jepet në rast zbatimi të dispozitave aktuale.

8.6 Interpretimi pajtues i normave ligjore të kundërshtuara është i pamundur, për faktin se ato nuk lënë hapësira për interpretim, pasi rregullimi ligjor është kategorik për sa i takon veçimit të fëmijës së birësuar në raport me atë të lindur nga martesa në të drejtat trashëgimore.

9. **Subjekti i interesuar, Kuvendi i Shqipërisë**, edhe pse është njoftuar rregullisht, nuk ka paraqitur komente me shkrim brenda afatit ligjor.

10. **Subjekti i interesuar, Këshilli i Ministrave**, ka prapësuar me shkrim si vijon:

10.1 *Në lidhje me legjitimitetin*: gjykata referuese nuk legjitimohet për vënien në lëvizje të juridiksionit kushtetues për këto arsye: (i) Parashtrimet e saj janë sa të paqarta, aq dhe kontradiktore. Parashikimi i bërë nga neni 318 i Kodit Civil ka karakter urdhërues dhe synon rregullimin e pasojave në një moment të caktuar, atë të vdekjes së trashëgimlënësit, dhe në këtë kuptim nuk kemi detyrime periodike dhe as të zgjatura në kohë. (ii) Po ashtu, kërkesja nuk parashtrohet mjaftueshmërisht arsye serioze për antikushtetutshmërinë e dispozitave përkatëse të Kodit Civil të vitit 1929 dhe nuk citon ndonjë dispozitë kushtetuese konkrete, e cila mund të caktojë derogim nga rregulli i zbatimit të ligjit në kohë. Ndalimi i fuqisë prapavepruese të ligjit, me përjashtim të ligjit penal favorizues, është ritheksuar vazhdimisht nga jurisprudenca kushtetuese. (iii) Pretendimi për ekzistencën e kontradiktës midis rregullimeve të KC-së të vitit 1929 dhe rregullimeve të KC-së në fuqi nuk përfshihet në juridiksionin kushtetues. (iv) I pabazuar është edhe pretendimi se rregullimi i KC-së të vitit 1929 bie ndesh me KEDNJ-në, pasi pajtueshmëria *ratione temporis*, sipas parimeve të së drejtës ndërkombëtare, mbështetet në parimin se traktatet nuk kanë fuqi prapavepruese. Ky parim sanksionohet edhe në nenin 5 të ligjit nr. 8137, datë 31.7.1996 “Për ratifikimin e Konventës Europiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore”.

10.2 Në lidhje me themelin e çështjes, pretendimet për cenimin e parimit të mosdiskriminimit dhe të trajtimit të barabartë janë të pabazuara, për faktin se njohja nga ligjvënësi në vitin 1929 si trashëgimtarë ligjorë të fëmijëve të lindur nga martesë, ashtu dhe të atyre të lindur jashtë martese, nuk presupozon mohimin e tagrit ligjor për të përfutur nga *de cuius*.

III Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për kërkesën e palës së paditur në gjykimin e zakonshëm për t'u legjitimuar si subjekt i interesuar

11. Gjykata në seancën plenare mbi bazë dokumentesh mori në shqyrtim parapraakisht kërkesën e paraqitur nga pala e paditur në gjykimin civil për t'u legjitimuar si subjekt i interesuar në gjykimin kushtetues të kërkesës të paraqitur nga Gjykata e Apelit Durrës për kontroll incidental të normave të Kodit Civil të vitit 1929. Në parashtrimet e paraqitura argumentohet fakti se vendimi i Gjykatës së Apelit Durrës për pezullimin e çështjes dhe dërgimin e saj në Gjykatën Kushtetuese është bazuar në kërkesën e tyre, dhe se ata kanë interes të drejtpërdrejtë në gjykimin kushtetues, pasi disponojnë argumente të detajuara lidhur me çështjen konkrete. Për më tepër, pjesëmarrja e tyre në gjykimin kushtetues siguron respektimin e parimit të barazisë së armëve, referuar nenit 42 të Kushtetutës dhe 6 të KEDNJ-së.

12. Gjykata, referuar jurisprudencës kushtetuese, rithekson se është në diskrecionin e saj të vendosë mbi kategoritë e subjekteve që thirren si subjekte të interesuara në çështje me interes publik. Ligji nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, në nenin 39, shkronjat “b”, “c” dhe “ç”, nuk i parashikon subjektet e interesuara në mënyrë shteruese, por përcakton kriterin e “interesit të drejtpërdrejtë” që duhet të ketë subjekti për çështjen që shqyrtohet. Në vlerësimin e interesit të kërkuarit për të vënë në lëvizje Gjykatën dhe të interesit të drejtpërdrejtë të subjektit të interesuar respektohen kriteret të ndryshme. Në çështjet me interes publik, interesi i drejtpërdrejtë i subjekteve të interesuara duhet kuptuar dhe si interes për të kontribuar në vendimarrjen e kësaj Gjykate për çështjen që shqyrtohet. Kështu, vlerësimi i legjitimitetit të subjektit të interesuar bazohet jo vetëm në interes të subjektit, por edhe të gjykimit kushtetues. Gjykata është shprehur se në gjykimet kushtetuese legjitimohen si subjekte të interesuara ato subjekte që, për shkak të veprimtarisë apo rrethanave, mund të kontribuojnë në shqyrtimin e çështjes që po gjykohet, pavarësisht nëse thirren në gjykim me kërkesën e kërkuarit apo kryesisht nga Gjykata.

13. Në vështrim të sa më sipër, Gjykata, nisur nga natyra abstrakte e gjykimit kushtetues gjatë kontrollit incidental të normës ligjore, i cili ka për objekt vlerësimin e pajtueshmërisë së normave të kundërshtuara me Kushtetutën, dhe po ashtu bazuar në faktin se vendimi i Gjykatës së Apelit Durrës për pezullimin e çështjes dhe dërgimin e saj në Gjykatën Kushtetuese ka reflektuar në mënyrë të detajuar pretendimet dhe argumentet e parashtruara nga mbrojtësit e palës së paditur në seancën gjyqësore të datës 3.5.2016, vlerëson se kërkesa për t'u legjitimuar si subjekt i interesuar është e pabazuar dhe si e tillë nuk duhet pranuar.

B. Për legjitimitimin e gjykatës referuese

14. Çështja e legjitimitetit të subjekteve që mund t'i drejtohen Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) është vlerësuar si një ndër aspektet kryesore që lidhen me inicimin e një procesi kushtetues. Kërkesa për kontroll incidental, që përbën mjetin e aksesit të gjykatës së juridiksionit të zakonshëm në gjykimin kushtetues, rregullohet nga neni 145/2 i Kushtetutës, që parashikon se “kur gjyqtarët çmojnë se ligjet vijnë në kundërshtim me Kushtetutën nuk i zbatojnë ato. Në këtë rast, ata pezullojnë gjykimin dhe ia dërgojnë çështjen Gjykatës Kushtetuese”. Ndërsa, sipas nenit 68 të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, gjykata apo gjyqtari, kur çmon se ligji është antikushtetues, është i detyruar të argumentojë para Gjykatës Kushtetuese ekzistencën e lidhjes së drejtpërdrejtë midis ligjit dhe zgjidhjes së çështjes konkrete (shih vendimet nr. 50, datë 10.7.2015; nr. 22, datë 11.4.2016 të Gjykatës Kushtetuese).

15. Gjykata në vazhdimësi ka vlerësuar se që të legjitimohet gjykata referuese gjatë një kontrolli incidental të normës ligjore për papajtueshmëri me Kushtetutën, duhet që gjatë procesit gjyqësor: (i) të ketë

përcaktuar/identifikuar ligjin që do të zbatohet për zgjidhjen e çështjes konkrete; (ii) të parashtrojë arsye serioze për antikushtetutshmërinë e këtij ligji, duke referuar në normat ose parimet konkrete të Kushtetutës; (iii) të ketë krijuar bindjen se gjykimi nga ajo nuk mund të përfundojë në mënyrë të pavarur nga gjykimi në Gjykatën Kushtetuese; (iv) të ketë hetuar nëse ka dispozita të tjera për të zgjidhur çështjen në gjykim dhe nëse arrin në konkluzionin se ky është ligji i vetëm të cilit duhet t'i referohet për zgjidhjen e çështjes, të bëjë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar atë në përputhje me Kushtetutën (*shih vendimet nr. 7, datë 16.2.2015; nr. 26, datë 22.5.2015; nr. 22, datë 11.4.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Në këtë kuptim është detyrim i gjykatës referuese të zgjidhë dyshimet interpretative, duke i dhënë normës së zbatueshme një interpretim që përputhet me parimet kushtetuese. Gjykata referuese është e detyruar të zbatojë, midis interpretimeve të ndryshme të mundshme, atë që konsiderohet se përputhet me parimin kushtetues, që në të kundërt do të cenohej. Në rast se ajo vlerëson se të gjitha interpretimet e mundshme bien në kundërshtim me Kushtetutën, atëherë duhet t'i drejtohet Gjykatës duke kërkuar kontrollin e kushtetutshmërisë së normës të individualizuar si e zbatueshme në rastin konkret (*shih vendimet nr. 30, datë 17.6.2010; nr. 7, datë 27.2.2013; nr. 39, datë 30.6.2014; nr. 7, datë 16.2.2015; nr. 22, datë 11.4.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

16. Kërkesat e përcaktuara nga jurisprudenca kushtetuese duhen vlerësuar si kumulative, në kuptimin që ato duhet të plotësohen njëkohësisht, çfarë nënkupton se gjykata referuese duhet të evidentojë jo vetëm objektin, por edhe standardin kushtetues të cenuar në funksion të inicimit të gjykimit kushtetues, pra jo vetëm normën ligjore, por edhe parimet apo standardet kushtetuese që ajo cenon në rast se zbatohet për zgjidhjen e çështjes. Në këtë vështrim, mjafton mosplotësimi i vetëm njërit prej kritereve kushtetuese që kërkuar të mos legjitimohet për vënien në lëvizje të gjykimit kushtetues.

17. Gjykata në jurisprudencën e saj ka mbajtur qëndrimin se normat juridike i nënshtrohen kontrollit kushtetues nëse janë në fuqi në kohën e kontrollit, ose e thënë ndryshe nëse janë akte të vlefshme që prodhojnë pasoja juridike (*shih vendimin nr. 9, datë 19.3.2008 të Gjykatës Kushtetuese*). Kjo kërkesë, sipas Gjykatës, përputhet me frymën e nenit 132 të Kushtetutës, i cili parashikon se Gjykata Kushtetuese ka vetëm të drejtën e shfuqizimit të akteve që shqyrton. Në këtë kuptim është e natyrshme që të përjashtohen nga kontrolli kushtetues norma juridike të cilat nuk janë në fuqi ose janë ndryshuar ose shfuqizuar (*shih vendimin nr. 3, datë 5.2.2010 të Gjykatës Kushtetuese*). Megjithatë, krahas rregullit të përgjithshëm jurisprudenca kushtetuese ka pranuar se si rast përjashtimor, kontrollit kushtetues i nënshtrohen edhe norma juridike të shfuqizuara kur këto, si pjesë e së drejtës pozitive, duhet të zbatohen për rregullimin e pasojave juridike që zgjasin në kohë dhe janë të lidhura me ekzekutimin periodik ose me afat të detyrimeve juridike civile që rrjedhin nga marrëdhënie juridike të krijuara në kohën e ligjit të shfuqizuar (*shih vendimin nr. 2, datë 31.1.2003 të Gjykatës Kushtetuese*).

18. Duke iu rikthyer çështjes konkrete Gjykata konstaton se gjykata referuese ka pretenduar se nenet 469/4, 486/1/2/3 dhe 487 të Kodit Civil të vitit 1929 bien ndesh me nenet 18/1, 41/2 dhe 54/2 të Kushtetutës, me nenin 14 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut, si dhe me nenin 1 të Protokollit nr. 1 të KEDNJ-së. Sipas kërkuarës, normat ligjore objekt kundërshtimi nuk janë në fuqi, por gjejnë zbatim në mosmarrëveshjen civile për shkak të parashikimit të nenit 318/2 të KC-së se “*trashëgimia rregullohet sipas ligjit të kohës kur është çelur*”.

19. Gjykata vëren se rregullimet ligjore të Kodit Civil në lidhje me kohën e çeljes së trashëgimisë ligjore dhe efekteve që ato sjellin kanë qenë edhe më herët objekt analize dhe shqyrtimi nga jurisprudenca kushtetuese, e cila është shprehur: “*Është parim i njohur dhe i pranuar nga të gjitha legjislacionet se trashëgimia çelët në kohën kur vdes trashëgimlënësi dhe rregullohet sipas ligjit të kohës kur është çelur. Ky parim është shprehur edhe në nenin 318 të Kodit tonë të ri Civil. Edhe në dispozitat kalimtare të këtij Kodi, në nenin 1162 thuhet se: “... Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë zbatohet për marrëdhëniet juridike të krijuara pas hyrjes në fuqi të tij”. Në lidhje me rregullin e nenit 1162 të Kodit Civil të ri, gjykata e gjen të nevojshme të japë disa sqarime. Sipas një rregulli juridik me karakter të përgjithshëm, çdo ligj i ri nuk vepron veçse për të ardhmen, përveç kur ligjvënësi për një ligj ose një dispozitë të veçantë të tij vendos ndryshe. Përjashtimi nga ky rregullim i përgjithshëm ka një hapësirë zbatimi shumë të kufizuar. Ligji i ri nuk mund të zbatohet në faktet e para hyrjes në fuqi të ligjit të ri ose t'u njohë këtyre fakteve efekte të ndryshme nga ato që kishin kur ishte në fuqi ligji*

i shfuqizuar...” (shih vendimin nr. 11, datë 21.5.1997 të Gjykatës Kushtetuese).

20. Në lidhje me rrethin e trashëgimtarëve ligjorë në vendimin e mësipërm Gjykata ka vijuar arsyetimin duke theksuar: “... sikundër u vu në dukje më parë, trashëgimia çelet në kohën e vdekjes së trashëgimlënësit dhe në mungesë të një testamenti të lënë prej tij, si trashëgimtarë ligjorë thirren në trashëgim personat të cilësuar si i atillë nga ligji në fuqi në kohën e çeljes së trashëgimisë. Këta me çeljen e trashëgimit, sipas radhës së caktuar nga ligji, bëhen “ipso jure” pronarë të pasurisë trashëgimore.”

21. Po ashtu, Gjykata konstaton se lidhur me ligjin e zbatueshëm në kohën e çeljes së trashëgimisë dhe efektet e tij edhe praktika gjyqësore e Gjykatës së Lartë ka një qëndrim të unifikuar të shprehur në vendimin nr. 24, datë 13.3.2002, ku Kolegjet e Bashkuara arsyetojnë: “Trashëgimia çelet në momentin e vdekjes së trashëgimlënësit, fizikisht të konstatuar ose të përcaktuar me vendimin gjyqësor të shpalljes së vdekjes. Përcaktimi i këtij momenti është i një rëndësie të veçantë praktike, pasi në funksion të tij përcaktohet rrethi i trashëgimtarëve që thirren në trashëgimi, të drejtat e tyre dhe momenti i kalimit të së drejtës së trashëgimisë. Është ky moment ai që përcakton edhe ligjin e aplikueshëm lidhur me efektet që pasojnë çeljen e trashëgimisë. Duke u bazuar në parimin se ligji civil, si rregull, nuk ka fuqi prapavepruese (retroaktive) ... arrijmë në përfundimin se ligji që zbatohet për marrëdhënien e trashëgimisë, është ligji në fuqi në kohën e çeljes së saj”.

22. Në vështirim të sa më sipër, Gjykata, referuar si praktikës gjyqësore, ashtu edhe legjislacionit civil, i cili, megjithëse i ndryshuar në vite, ka mbetur konsekuent lidhur me momentin e çeljes së trashëgimisë dhe ligjin e aplikueshëm, vlerëson se me kohën e çeljes së trashëgimisë lidhen ngushtësisht përcaktimi i vëllimit të së drejtave pasurore dhe detyrimeve që u kalojnë trashëgimtarëve, rrethi i trashëgimtarëve, ecja e afateve që lidhen me marrëdhënien e trashëgimisë, si dhe ligji i zbatueshëm. Në këtë kuptim, Gjykata çmon se ndryshimi i një parimi të së drejtës trashëgimore, i konsoliduar ndër vite, do të sillte si pasojë krijimin e një gjendjeje pasigurie dhe mungese stabiliteti në marrëdhëniet trashëgimore. Në çështjet trashëgimore respektimi i të drejtave të fituara dhe i parimit të sigurisë juridike marrin rëndësi thelbësore. Parimi i sigurisë juridike përfshin, krahas qartësisë, kuptueshmërisë dhe qëndrueshmërisë së sistemit normativ, edhe besimin te sistemi juridik, pa marrë përsipër garantimin e çdo pritshmërie për mosndryshim të një situate të favorshme ligjore (shih vendimin nr. 20, datë 15.4.2015 të Gjykatës Kushtetuese). Gjykata rithekson se ligjvënësi, sipas kushteve ekonomike e sociale në një periudhë të caktuar, ka të drejtën të ndryshojë trashëgimtarët ligjorë (duke zgjeruar ose ngushtuar rrethin e tyre), por norma e re e ligjit të ri zbatohet për të ardhmen, për trashëgimitë e çelura pas hyrjes në fuqi të këtij ligji.

23. Për sa u takon pasojave juridike që sjell marrëdhënia e trashëgimisë ligjore, Gjykata vlerëson se ato janë të tilla që nuk lidhen apo kushtëzohen me ekzekutimin periodik ose me afat të detyrimeve juridike civile që rrjedhin nga marrëdhënie juridike të krijuara në kohën e ligjit të shfuqizuar. Në këtë kuptim, Gjykata çmon se çështja konkrete nuk përbën rast përjashtimor kur normat e shfuqizuara mund t'i nënshtrohen kontrollit kushtetues.

24. Po ashtu, Gjykata rithekson se në kuptim të legjitimitimit për iniciimin e kontrollit incidental nuk është i mjaftueshëm vetëm identifikimi i lidhjes së drejtpërdrejtë, pra të provuarit se dispozita e kundërshtuar do të zbatohet në çështjen konkrete, por është po aq e rëndësishme që vendimi për pezullimin e çështjes dhe dërgimin e saj në Gjykatën Kushtetuese të arsyetohet edhe nga pikëpamja e bazueshmërisë së çështjes në lidhje me parametrat kushtetues të referuar si të cenuar nga dispozita e kundërshtuar. Për rrjedhojë, Gjykata e vlerëson të gabuar referimin e kërkuës në nenet 469/4, 486/1/2/3 dhe 487 të Kodit Civil të vitit 1929, për faktin se këto norma thirren për zbatim në rastin konkret për shkak të nenin 318/2 të Kodit Civil, që indirekt përbën normën ligjore të zbatueshme në çështjen konkrete, pasi është burim i delegimit në normat e Kodit Civil të vitit 1929, si ligji i kohës së çeljes së trashëgimisë në rastin konkret.

25. Për sa më sipër, në vlerësimin e Gjykatës nuk është arritur të argumentohet mjaftueshëm në nivel kushtetues nga gjykata referuese se parashikimi ligjor në nenin 318/2 të KC-së në fuqi, si norma që referon në ligjin e zbatueshëm në kohën e çeljes së trashëgimisë, është i vesuar nga pikëpamja kushtetuese ose se në ç'mënyrë ai bie ndesh me parimet dhe standardet kushtetuese të pretenduara nga gjykata referuese.

26. Në këtë kuptim, Gjykata rithekson qëndrimin se është e domosdoshme që gjykata referuese përpara

se të pezullojë procesin gjyqësor dhe të kërkojë kontrollin incidental të normës juridike, duhet të verifikojë nëse ka dispozita të tjera për të zgjidhur çështjen në gjykim dhe nëse nuk ka, të bëjë të gjitha përpjekjet për ta interpretuar atë në përputhje me Kushtetutën, me qëllim garantimin e dhënies së drejtësisë efektive. Gjykata referuese përpara se t'i drejtohej Gjykatës Kushtetuese duhet t'i kishte vlerësuar në mënyrë substanciale arsyet të cilat e kanë shtyrë ligjvënësin që në ndryshimet më të fundit ligjore me ligjin nr. 121/2013 në Kodin Civil aktual të përfshijë dispozita të veçanta në lidhje me kohën dhe vendin e çeljes së trashëgimisë apo dhe ligjin e zbatueshëm. Në kushtet kur gjykata referuese nuk ka arritur të paraqesë argumente bindëse për të mbështetur kërkesën e saj, kjo kërkesë është e pabazuar dhe duhet të rrëzohet.

27. Për rrjedhojë, Gjykata arrin në përfundimin se Gjykata e Apelit Durrës nuk legjitimohet për vënien në lëvizje të juridiksionit kushtetues.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, në mbështetje të neneve 134/1/dh dhe 145/2 të Kushtetutës, si dhe të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000 "Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë", të ndryshuar, njëzëri,

VENDOSI:

- Rrëzimin e kërkesës.

Ky vendim është përfundimtar, i formës së prerë dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Anëtarë: Bashkim Dedja(kryetar), AltinaXhoxhaj, Vladimir Kristo, Besnik Imeraj, Gani Dizdari, Fatmir Hoxha, Vitore Tusha, Fatos Lulo